

دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی
گروه آموزشی: کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی /
سال تحصیلی: نیمسال اول ۱۴۰۵-۱۴۰۶

مشخصات درس - نیمسال اول ۱۴۰۵-۱۴۰۶
عنوان درس: اصول نمایه سازی و چکیده نویسی (کارشناسی)
شماره درس: ۱۶۱۳۳۰۳۲
تعداد و نوع واحد: ۲ واحد
رشته و مقطع تحصیلی: کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، کارشناسی
ساعت اجرا: یکشنبه ساعت ۱۴
پیش نیاز درس: مبانی کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی
تعداد دانشجو: ۱۲ نماینده دانشجویان: سرکار خانم شریف محل برگزاری کلاس:
مسئول درس
نام و نام خانوادگی: دکتر حسن اشرفی ریزی (مسئول درس)، دکتر لیلا شهرزادی
آدرس دفتر و شماره تماس: گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، ۳۷۹۲۵۱۶۱، ۳۷۹۲۵۱۶۶
روز و ساعت مراجعه دانشجویان جهت رفع اشکال و سایر موارد: ساعت مشاوره درج شده در برنامه کلاسی
آدرس پست الکترونیکی: دکتر شهرزادی (shahrzadi@mng.mui.ac.ir), (دکتر اشرفی) hassnashrafi@mng.mui.ac.ir

اهداف و روش‌ها

شرح درس:

نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، از اساسی‌ترین فرایندهای سازماندهی و بازیابی اطلاعات به‌ویژه در حوزه علوم پزشکی به شمار می‌روند. این درس با هدف آشنایی دانشجویان با مبانی، اصول و کاربردهای عملی نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی منابع اطلاعاتی طراحی شده است. در این درس، مفاهیم پایه نمایه‌سازی، انواع نمایه‌ها، زبان‌های نمایه‌سازی و ابزارهای کنترل واژگان (اصطلاحنامه، سرعنوان‌های موضوعی، هستی‌شناسی و فولکسونومی) بررسی می‌شود. همچنین، عوامل مؤثر بر کیفیت نمایه‌سازی (جامعیت، مانعیت و همگونی)، استانداردهای نمایه‌سازی و نمایه‌سازی ماشینی و دیجیتال مورد توجه قرار می‌گیرد. در بخش دوم درس، مباحث مرتبط با چکیده‌نویسی شامل مفهوم، اهداف، انواع چکیده‌ها، استانداردها و فرایند تهیه چکیده‌های علمی تدریس می‌شود. در پایان، نقش و کاربرد هوش مصنوعی در نمایه‌سازی و خلاصه‌سازی متون و نیز معرفی مراکز و سازمان‌های دست‌اندرکار نمایه‌سازی در ایران و جهان ارائه می‌گردد.

اهداف کلی درس:

آشنایی با اصول، مفاهیم و کاربردهای عملی نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی و کسب توانایی لازم برای نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی منابع اطلاعاتی حوزه سلامت با استفاده از ابزارها و استانداردهای مرتبط .

اهداف اختصاصی:

دانشجو باید در پایان این درس بتواند:

۱. حیطه شناختی:

۱-۱. مفهوم، اهمیت و کارکردهای نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی را در سازماندهی و بازیابی منابع اطلاعاتی (با تأکید بر حوزه سلامت) توضیح دهد.

۱-۲. مراحل مختلف نمایه‌سازی منابع اطلاعاتی را به ترتیب شرح دهد.

۱-۳. زبان‌های نمایه‌سازی (طبیعی، آزاد و کنترل‌شده) و ابزارهای کنترل واژگان را توصیف کند.

۱-۴. انواع نمایه‌ها را از دیدگاه‌های مختلف (نوع، پوشش، همارایی و ...) طبقه‌بندی و ویژگی‌های هر یک را بیان کند.

۱-۵. فرایند چکیده‌نویسی و استانداردهای مرتبط با آن (مانند ایزو ۲۱۴) را تشریح نماید.

۱-۶. انواع چکیده‌ها (از لحاظ لحن، حجم، گرایش، تهیه‌کننده و شیوه تهیه) را شناسایی و کارکرد هر یک را توضیح دهد.

۱-۷. نقش، فرصت‌ها و چالش‌های هوش مصنوعی در نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی را شرح دهد.

۲. حیطه نگرشی:

۲-۱. نسبت به اهمیت نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی در بازیابی دقیق و مؤثر اطلاعات، حساسیت و نگرش مثبت نشان دهد.

۲-۲. نسبت به نقش و کارکرد هر یک از زبان‌های نمایه‌سازی در بازنمون محتوای منابع، آگاهی و توجه داشته باشد.

۲-۳. نسبت به دیدگاه‌های مختلف علمی در مورد فرایند نمایه‌سازی، رویکردی نقادانه و پژوهشی داشته باشد.

۲-۴. نسبت به اهمیت شاخص‌های جامعیت، مانعیت و همگونی در کیفیت بازیابی اطلاعات، مسئولیت‌پذیر باشد.

۲-۵. نسبت به کارکردهای متنوع چکیده‌ها در انتقال سریع محتوای منابع، اشراف و توجه داشته باشد.

۲-۶. نسبت به نقش هوش مصنوعی و همچنین چالش‌های اخلاقی آن در نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی، نگاه نقادانه و آینده‌نگر داشته باشد.

۳. حیطه مهارتی:

۳-۱. بتواند متون علمی را با استفاده از زبان‌های نمایه‌سازی (آزاد و کنترل‌شده) نمایه‌سازی کند.

۳-۲. بتواند یک متن نمایه‌سازی‌شده را از نظر کیفیت، جامعیت و مانعیت مورد نقد و ارزیابی قرار دهد.

۳-۳. بتواند استانداردهای مختلف نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی را با یکدیگر مقایسه و تفاوت‌های آنها را تحلیل نماید.

۳-۴. بتواند از ابزارهای هوش مصنوعی در خلاصه‌سازی متون، با رعایت چارچوب‌های اخلاقی و علمی، استفاده کند.

۳-۵. بتواند یک متن نمایه‌سازی شده را مورد نقد و ارزیابی قرار دهد؛

۳-۶. بتواند استانداردهای نمایه‌سازی و نیز تهیه چکیده را با همدیگر مقایسه کند؛

۳-۷. از ابزارهای های هوش مصنوعی با رعایت چارچوب ها در نمایه سازی و چکیده نویسی استفاده کند؛

روش تدريس: سخنرانی برنامه ریزی شده، پرسش و پاسخ، حل تمرین، پیگیری و ارائه تکالیف کلاسی
وسایل و تجهیزات آموزشی مورد نیاز: وایت بورد ، پروژکتور، ابزارهای کنترل واژگان
روش ارزشیابی: الف. نمایه سازی ۳ طرح یا پایان نامه (۳نمره)؛ ب. پرسش و پاسخ های هر جلسه (۲نمره)؛ ج. نمایه سازی ۳ طرح یا پایان نامه ۳ نمره؛ . پایان ترم (۱۲ نمره)
سیاست‌ها و قوانین درس: ۱. حضور منظم و به‌موقع در کليه جلسات الزامی بوده و غيبت و تأخير بدون عذر موجه، طبق مقررات آموزشی قابل پیگیری است. ۲. مشارکت فعال در مباحث کلاسی و انجام تمرین‌های عملی، منوط به مطالعه قبلی و آمادگی ذهنی دانشجویان است. ۳. تکالیف عملی (نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی) باید در زمان تعیین‌شده تحویل شوند و هرگونه تأخیر بدون هماهنگی، در نمره تأثیر منفی خواهد داشت. ۴. حضور در آزمون‌های میان‌ترم و پایان‌ترم برای کليه دانشجویان اجباری بوده و غيبت در این جلسات، بدون ارائه مدرک معتبر، به‌معنای حذف نمره آن بخش تلقی می‌شود. ۵. رعایت اصالت علمی و پرهیز از هرگونه کپی‌برداری در تکالیف و پروژه‌های عملی الزامی است. ۶. استفاده از تلفن همراه و وسایل ارتباطی مشابه در طول کلاس ممنوع بوده و فقط با اجازه استاد و در موارد ضروری مرتبط با موضوع درس امکان‌پذیر است.
نحوه مشارکت فعال فراگیران: ۱. هنگام حضور در کلاس مطالب جلسه قبل را مطالعه کرده باشند؛ ۲. در بحث و گفتگوها مشارکت فعال داشته باشند؛ ۳. تکالیف درسی را به موقع تحویل دهند و بازخورد مناسب از استاد دریافت نمایند؛
شرح وظایف نماینده کلاس: ۱. نماینده کلاس به عنوان پل ارتباطی بین دانشجویان، استاد و آموزش دانشکده، در زمینه هماهنگی امور آموزشی و پیگیری مسائل و مشکلات درسی فعالیت می نماید؛ ۲ نماینده موظف است زمان تشکیل و عدم تشکیل کلاسها و همچنین برگزاری کلاسهای جبرانی را پس از هماهنگی با آموزش دانشکده و استاد، به اطلاع دانشجویان برساند؛ ۳ نماینده موظف است، ۱۰ دقیقه قبل از شروع کلاس در محل حاضر شده و سیستم آموزشی را بررسی نماید. در صورت بروز مشکل، موضوع را پیگیری کرده و در صورت عدم رفع مشکل، به مسئول واحد فناوری اطلاعات اطلاع دهد؛ ۴ نماینده موظف است قبل از شروع کلاس، کنترل سیستم نمایش، ماژیک و تخته پاک کن را از آموزش دریافت کرده و پس از اتمام کلاس، آنها را به آموزش تحویل دهد؛ ۵. بر تشکیل به موقع کلاس نظارت داشته باشد و در صورت اشکال موارد را به مدیر گروه اعلام نماید.
منابع درس
منبع یا منابع اصلی و ضروری جهت مطالعه ۱. کاظم پور، زهرا؛ و اشرفی ریزی، حسن (۱۴۰۳). اصول نمایه سازی و چکیده نویسی (درسنامه): ویرایش دوم. تهران: چاپار و اساطیر پارسی.

۲. نوروزی، علیرضا؛ و ولایتی، خالد (۱۳۸۹). نمایه سازی موضوعی، نمایه سازی مفهومی. تهران: نشر چاپار (فصل اول).

منبع مفید و کمک کننده به یادگیری بهتر

۱. صدیق بهزادی م، تعاونی ش. اصول نمایه سازی بر اساس استاندارد ایزو ۹۹۹ – ۱۹۹۶. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱.

۲. صدیق بهزادی م، مولوی ف. اصول چکیده نویسی بر اساس استاندارد ایزو ۲۱۴ – ۱۹۷۶. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱.

۳. لنگستر ف. نمایه سازی و چکیده نویسی. ترجمه ع گیلوری. تهران: نشر چاپار، ۱۳۸۳.

۴. مدیر امانی پ. راهنمای بهره گیری از ابزارهای فهرست نویسی موضوعی، رده بندی و نمایه سازی در کتابخانه های علوم پزشکی. تهران: نشر کتابدار، ۱۳۸۶.

۵. نوروزی، علیرضا (۱۳۹۲). نمایه سازی کتاب. تهران: نشر چاپار (ویرایش دوم). (فصل اول و دوم).

۶. Anderson RL, O'Connor BC, Kearns J. Doing things with information: Beyond indexing and abstracting. Libraries Unlimited, 2008.

۷. Cleveland AD, Cleveland DB. Introduction to indexing and abstracting, 4th Edition. Libraries Unlimited, 2013.

جدول زمان بندی درس

جلسه	موضوع	مدرس	نوع کلاس	منبع
۱۴۰۵/۶/۲۹ (اول)	آشنایی با دانشجویان و تعیین تکالیف درسی، و شیوه برگزاری کلاس، اهمیت	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۷/۵ (دوم)	مفهوم نمایه سازی، انواع نمایه ها	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۷/۱۲ (سوم)	مفهوم نمایه سازی، انواع نمایه از لحاظ همارایی، پوشش، و ...، سیاست و خط	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۷/۱۹ (چهارم)	زبان های نمایه سازی؛ طبیعی، آزاد و کنترل شده	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۷/۲۶ (پنجم)	زبان های نمایه سازی؛ طبیعی، آزاد و کنترل شده	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۸/۳ (ششم)	ابزارهای کنترل واژگان؛ اصطلاحنامه ها، سرعنوان های موضوعی و...	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۸/۱۰ (هفتم)	هستی شناسی (مفهوم، و شباهت با اصطلاحنامه)، فولکسونومی (مفهوم، هدف و	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۸/۱۷ (هشتم)	عوامل مؤثر در کیفیت نمایه سازی و بازیابی اطلاعات (جامعیت، مانعیت و	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۸/۲۴ (نهم)	استانداردهای نمایه سازی، نمایه سازی ماشینی	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۹/۱ (دهم)	نمایه سازی اطلاعات در اینترنت (موتورهای جستجو و راهنماهای موضوعی)،	دکتر اشرفی	حضوری	منبع ۱ اصلی
۹/۸ (یازدهم)	مفهوم، اهداف و کارکردهای چکیده ها و سیر تحول چکیده ها در جهان	دکتر شهرزادی	حضوری	منبع ۱ اصلی

منبع ۱ اصلی	حضوری	دکتر شهرزادی	چکیده نویسی دستی و فرایند انجام آن و استانداردهای چکیده نویسی	۹/۱۵ (دوازدهم)
منبع ۱ اصلی	حضوری	دکتر شهرزادی	انواع چکیده (از لحاظ لحن، حجم، گرایش، تهیه کننده، شیوه تهیه و دیگر انواع)	۹/۲۲ (سیزدهم)
منبع ۱ اصلی	حضوری	دکتر شهرزادی	ادامه انواع چکیده و کاربردهای هر یک	۹/۲۹ (چهاردهم)
منبع ۱ اصلی	حضوری	دکتر شهرزادی	کاربرد هوش مصنوعی در خلاصه سازی متون (فرصت ها و چالش ها)	۱۰/۶ (پانزدهم)
منبع ۱ اصلی	حضوری	دکتر شهرزادی	ادامه کاربرد هوش مصنوعی در خلاصه سازی متون (فرصت ها و چالش ها)	۱۰/۱۳ (شانزدهم)
منبع ۱ اصلی	حضوری	دکتر شهرزادی	معرفی سازمان های و مراکز دست اندرکار نمایه سازی و چکیده نویسی در ایران و	۱۰/۲۰ (هفدهم)